

ATLAS

GÜNEYİN TACI

ADANA GEZİ REHBERİ

KADİM KENTLER | ANTİK TİYATROLAR | DALYANLAR DİYARI | YAŞAR KEMAL ROTASI
UYGARLIKLAR DURAĞI | MİMARİ ANITLAR | SEYYAHLARIN KALEMİNDEN

GÜNEYİN TACI

Kirazi, turkuvaz, pembe ve sarı... Seyhan'ın bir kıyısından baktığınızda, bu renkler evreninde döner gözleriniz... Gün doğarken portakal çiçeği olan öteki kıyı, yeşim ve kardinal kırmızıdır gün batarken. Elbette mevsime, anlara, göze, görgüye göre değişir renkler. Ama her mevsimin içinde binlerce renk geçer... Çukurova'nın renklerine ilişkin dev iki adamı yardıma çağırmalıyım sanırım. Bizi yeryüzünde çizgi çizgi, renk renk temsil eden Abidin Dino, Paris'te Seine Nehri'nin kıyısında şöyle diyordu: "Çukurova, ressamın içindeki ressamdır. Düşün ki biz renkler içinde renk arıyoruz. Yıllarımız geçiyor. Adana'da ama, gözünü açıyorsun, toprak buğulanıyor ve o buğunun, suyun, ovanın dağın içinde senin ömür boyu bulamayacağın renkler birbirine değip dolaşiyor."

Yaşar Kemal "Aladağlar'a neden öyle demişler bilir misin?" diye başlamıştı söze bir öğlen vakti Florya'da denizin seslerine karışıyordu sesi: "Renklerden ötürü. "Ala"ya Türkçede "karışık" diyoruz

ya, Çukurovalı için tam öyle değil. Annem mesela, düşünceli olunca bir adam, "sıfatın (yüzün) haki olmuş" derdi, "ufuk mercan oldu" derdi seherin bir vaktine, "su yeşili" denirdi filizin ilk haline. Aladağlar'ın alasındaki renkleri ben saysam, defterler dolar..."

Bu beton çağında bir bina belki dayanmaz zamana, ama Adana'dan çıkan sanatçılar, onların dünyaya verdiği dostluk dayanıklıdır. Halk edebiyatının devi Karacaoğlan'dan şair ve bilgin Abdi Sisi'ye ve Abdülnafi İffet Efendi'ye, oradan Dadaloğlu'na; hat sanatçısı Hacı Hattat'tan Orhan Kemal'e, Muzaffer İzgü'den Aytaç Arman'a, Yılmaz Güney'den Recep Bilginer'e İrfan Atasoy'dan Turan Oflazoğlu'na, Ali Özgentürk'ten Ali Püsküllüoğlu'na; divanıyla ünlü Seyid Osman Sururi'den Güven Şengü'ye, Kamuran Şipal, Danyal Topatan, Taha Toros, gazeteci Yüreğir ailesi, Meral Zeren, Nihat ve Mustafa Ziyalan'lara dek... Burada

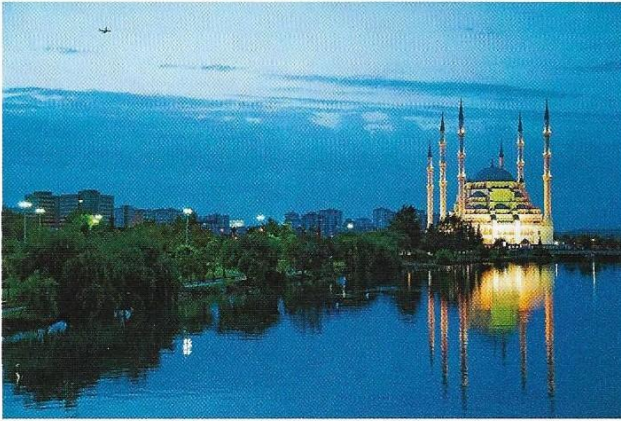
saymak bitmeyecek binlerce sanat ve bilim insanı. Yeryüzüne, akıl, ışık ve emek veren yüzlerce dost.

Adana Ticaret Odası'ndaki bir sohbetimizde başkan Atila Menevşe; "siz çok bilinen markalardan ayakkabı alıyorsunuz ya, işte onun aslını, buradaki küçük üretici yapıyor" dedi ve ekledi: "Mobilya işlemeciliğinde, dünyanın önde gelen ustası, emeği buradadır ve işini bilen markalar burayı tercih eder."

Genelde Akdeniz kentleri, özelde Adana için konuşulan her yerde, turizm ilk akla gelendir. Elbette bu haklı bir istektir. Ama ticaret odasının başkanı Menevşe'nin söyledikleri daha sahici ilişkileri içeriyor sanırım. Üretime dayalı buluşmalardır bir kentin refahını daim kılan, denir çünkü.

Adana gibi devasa ve muhteşem bir kent için bir özel ek yapmanın neden yetmediğini ve yetmeyeceğini söylemek istiyordum aslında. Ama kent öyle zengin ki bir türlü gelemedim demek istediğime. O nedenle de "Güneyin Tacı" diyoruz.

Tevfik Taş

ADANA SABANCI MERKEZ CAMİİ, SEYHAN / Umut Kaçar

TANRI'NIN BEREKET DİYARI

Bir dönem, Türkiye sanayisine yön veren ve bölgesine “ağabeylik” yapan Adana, adeta küllerinden yeniden doğuyor.

Çukurova'nın bereketli toprakları üzerine kurulan Adana, başta sanayi olmak üzere tarımdan ticarete, ekonomiden turizme, spordan kültür-sanata kadar hemen her alanda bir atılım içinde. Kendi potansiyelini en iyi şekilde değerlendirip cazibesini yeniden parlatma çaba ve gayreti içindeki kentte özellikle son yıllarda ortaya konulan çalışmalar gelecek adına umut veriyor.

Farklı sivil toplum kuruluşlarının, oda ve borsalarla birlikte iş dünyasının bir araya gelip, ortak hareket etmesi, bu umutları yeşertiyor. Kısa adı “ATAK” olan Adana Tanıtım ve Kalkınma A.Ş. büyük bir ekonomik kalkınma hamlesinin ilk adımı.

Adana Ticaret Odası, Adana Sanayi Odası, Adana Ticaret Borsası ve Adana Hacı Sabancı Organize Sanayi Bölgesi ortaklığında kurulan ATAK, şimdiden meyvelerini vermeye başladı bile...

Başta Adana Büyükşehir Belediyesi olmak üzere ilçe belediyeleri, Adana'nın tanıtımı ve kalkınması için gerek yurtiçi, gerekse de yurtdışında birbirleriyle yarışıyor. Tüm bu çabaların, Adana'yı eski parlak günlerine yeniden kavuşturacağına olan inancımız tam.

Bir şeyler yapmak için “çok geç kaldık” diyenlere... “Hiçbir şey için geç değil” diyoruz. İşte bu çalışma da hiçbir şey için geç kalınmadığını ortaya

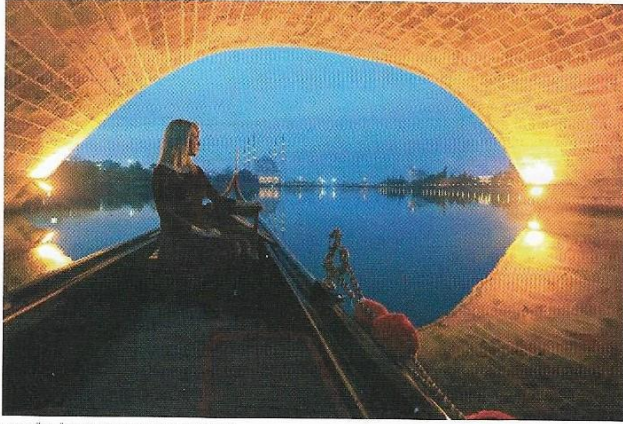
koyuyor. Artık Adana için birlik zamanı. Adana, Çukurova'nın değil, güneyin sanayi ve hizmet kenti, her zaman da öyle olacak.

Ayhan Şenbayrak'ın fotoğraf arşivini bu çalışma için paylaştığında gözlerine yansıyan ışıltı ve kent adına bir şeyler yapabilmek çabası, bu hedefin gerçekleşeceğinin de en güzel göstergelerinden biri.

3000 yıllık aşan bir geçmişe ve aynı ölçüde büyük bir öneme sahip Anadolu'nun bu zengin kentini, tüm güzellikleri ile anlatma imkânı sağlayan Atlas dergisine teşekkürler...

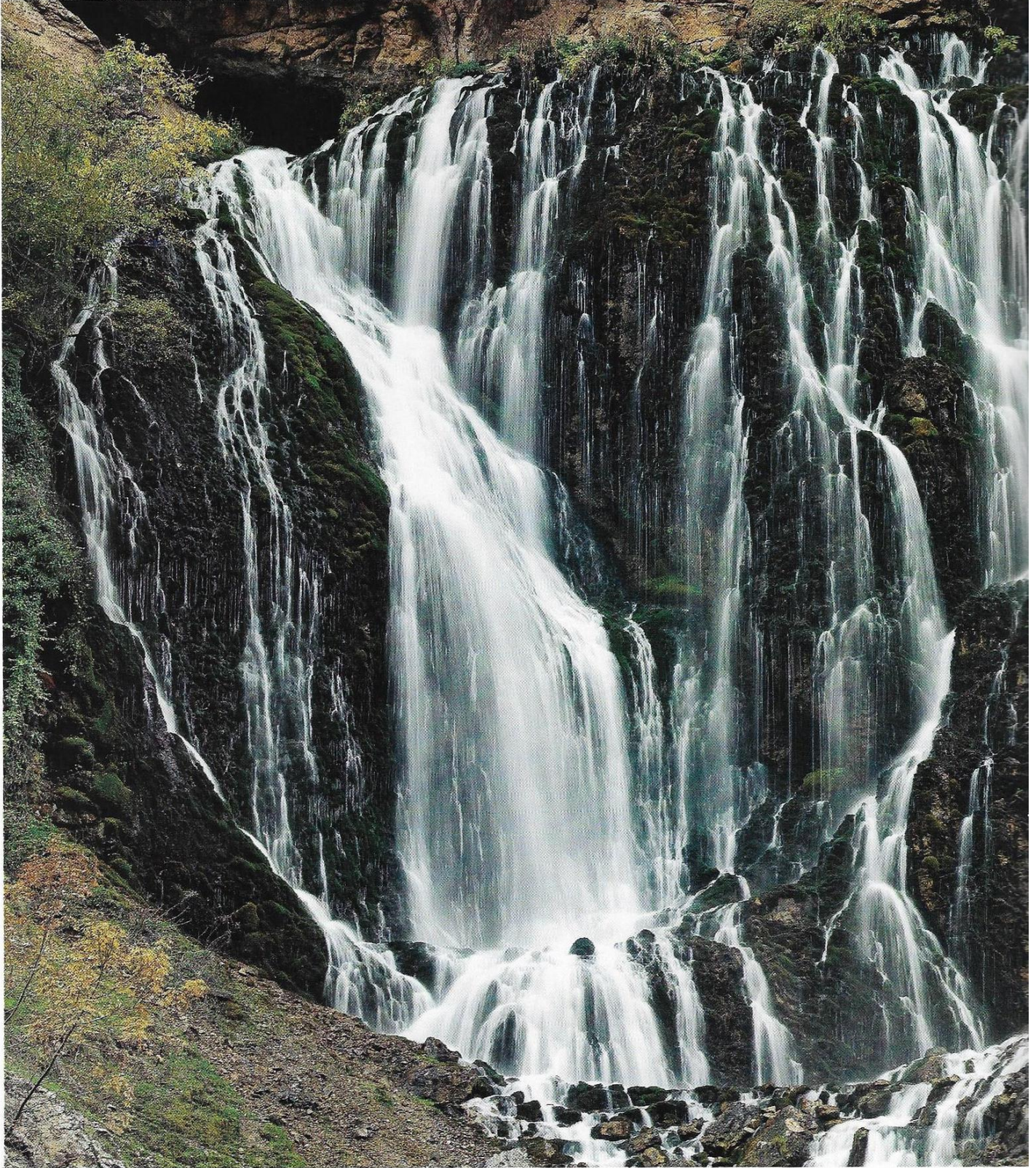
Her şey Adana için...

Ekrem Kılınç

TAŞ KÖPRÜ, SEYHAN / AYHAN ŞENBAYRAK

BEREKETİN RENKLERİ

Ceyhan Nehri üzerinde Aslantaş Barajı, kumların denizden ayırdığı lagün türü Kokarat, Tuz Gölü, Karataş'ta, Akyatan ve Akyayan kuş cenneti gölleri bölgenin karakteristiğinde önemlidir.

TURGUT TARHAN

Türkiye'nin güneyinde yer alan Adana, Mersin ile Hatay'ı da kapsayan ve tarihte Kilikya Ovası diye geçen Çukurova'nın merkezi sayılıyor. Kendi bölgesinin birinci, Türkiye'nin altıncı büyük kentidir. Toros Dağları'nın güneyinde, Seyhan Nehri'nin üzerinde kurulmuş olan Adana, doğuda Osmaniye ve Hatay, batıda Mersin, kuzeydoğuda Kahramanmaraş, kuzeyde Kayseri, kuzeybatıda Niğde illeriyle komşudur. Aladağlar, Tahtalı Dağları, Dibek Dağları (Amanoslar) gibi belli başlı yükseltiler il yüzölçümünün yüzde 49'unu kaplıyor. Yüreğir, Ceyhan (Yükarnova), Melis, Haruniye, Osmaniye ve Yumurtalık Ovası başta olmak üzere Adana'nın yüzde 27'si verimli ovalardan oluşuyor. İlin yüzde 23'ünü kaplayan yaylaların ilk sırasında şunlar sayılıyor: Maksutoğlu, Çardak, Bağdaş, Katırcıoğlu, Kastal, Elmalıkayseri, Sıyrıngac, Akarca, Çağsar, Beyoğlu, Savrangözü, Tokuzcu, Gülek, Kızıldağ, Armutlu, Kamışlı, Çıgılıpınar. İç Anadolu'dan doğup Akdeniz'e akan Seyhan ve Ceyhan nehirleri; Toroslar'ın zirvesindeki Yedi Göller; Seyhan ve Çatalan baraj gölleri, Ceyhan Nehri üzerinde Aslantaş Barajı, kumların denizden ayırdığı lagün türü Kokarat, Tuz Gölü, Karataş'ta Akyatan ve Akyayan kuş cenneti gölleri bölgenin karakteristiğinde önemlidir.

Adana iklim değerleri ve bitki örtüsü bakımından Akdeniz özelliklerini taşıyor. Yüksekliği 700-800 metreye kadar olan kesimde, mersin (murt), sandal, kermes meşesi, çınar, yabani zeytin, akça kesme, menengiç, sakız ağacı, funda, erguvan, kara çalı, zakkum, okaliptüs gibi türler ağırlıktadır. 800 metreden itibaren yayvan yapraklı meşe, kızılçak, defne; daha yükseklerde çam türleri, ardıç, kayın, Toros göknarı, sedir ve 2000 metreden sonra Alp tipi çayırılar il topraklarının doğasının ana özellikleridir. Yumrulu bitkilerden kardelen, yabani siklaman, ada soğanı, nergis, sümbül gibi bitkilerle gelir bahar Adana'ya ve kırsal kesimdeki gelincik türünün pek çok yerdekinden farklı olduğu biliniyor.

Aladağ ve Kozan ilçelerine yaklaşık 40 kilometre uzaklıkta bulunan Aladağlar Milli Parkı sınırları içerisinde yer alan Kapuzbaşı Şelalesi'nin en önemli özelliği, kaynağından çıktığı şekilde aşağıya dökülmesidir.

DALYANLAR DİYARI

Adana'nın dalyanları her mevsim ayrı güzeldir... Baharda giderseniz, kumsallarda güneşlenir denizin keyfini çıkarırsınız. Göllerde balıkçıl kuşlar pırpır zamanındadır... Kışın ise dalyanlar bir başka güzeldir. On binlerce kuş, bu ılıman ve sulak topraklarda kışı geçirmeye bayılır!

■ UTKU TANSUĞ

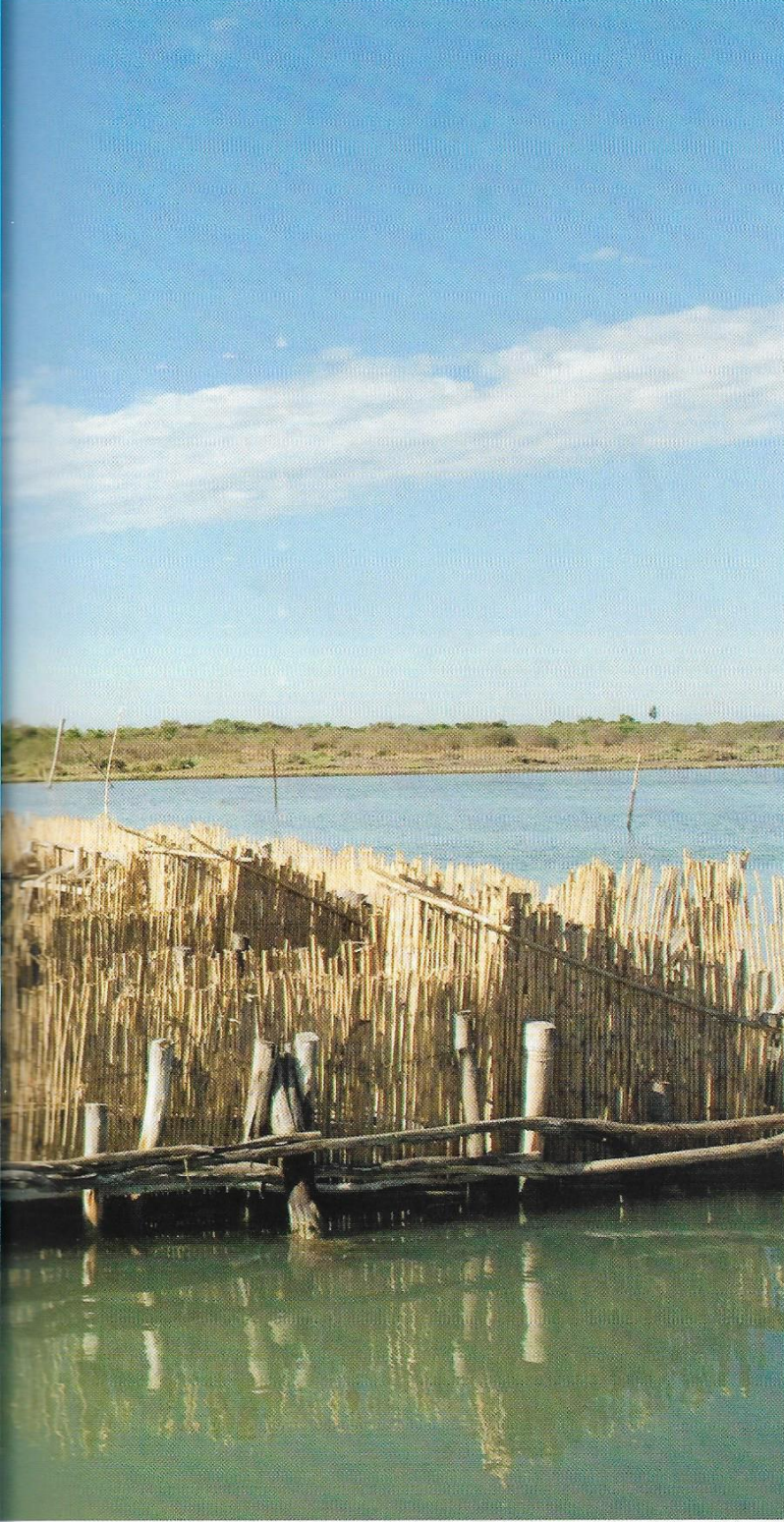
Yanımda köpeğim Gusto var. Balık tutmaya da avlanmaya da gitmiyorum. Dalyanları keşfedeceğim.

Yumurtalık Lagünü'nün Deveciüşağı Köyü'nden girilen kısmını yıllar önce işte böyle bir pazar günü keşfettim. Buraya genelde Misis üzerinden giderim. Misis Köprüsü üzerinde bir soluklanır, ilk kez ta ilk okul yıllarında okuduğum ve o günden beri beni büyüleyen Lokman Hekim efsanesini hatırlarım: "Derler ki Lokman Hekim, yıllarca Anadolu'yu karış karış gezip de şifa dağıtır. Bir gün bir ağaç gölgesinde uyuya kalır. Ne kadar uyumuştur bilinmez, ama gözlerini açtığı anda bir ot onunla konuşmaktadır: "Ey Lokman, ben ölümsüzlük otuyum" der ve nasıl ölümsüzlüğe çare olduğunu anlatır, bir yandan Lokman tarifi not alırken. O heyecanla Misis Köprüsü'nden geçerken, elinde ölümsüzlük reçetesi, karşısına Ceberrail çıkar, ve aniden esen rüzgâr ölümsüzlük reçetesini Ceyhan'ın azgın sularına sürükler.

ÇAMLIK DALYANI

Deveciüşağı Köyü'nde yakın zamana kadar hiçbir levha yoktu. Son birkaç yıldır dalyana giden bu toprak yolun başına Yumurtalık dalyanlarını tanıtan kocaman bir levha astıkları gibi, ana yolun birkaç yüz metre ilerisine de "Yumurtalık Lagünleri Tanıtım Evi" inşa edildi. Toprak yoldan içeri girdiğiniz zaman birkaç yüz metre ileride her daim kilitli demir bir kapı görürsünüz. Çamlık Dalyanı'nın kapısıdır burası. Bu demir kapı yıllar önce açık olurdu – kapalıysa da kenarından dolanır girerdiniz Halep Çamlıkları'na. Şimdilerde işi sıkı tutuyorlar. Lakin yürüyerek girebilirsiniz. Ama iki tekerle geldiyseniz, demir kapının yanından dolaşarak bu müthiş Çamlık'ta kaybolmak müthiş keyifli olacaktır. Akdeniz'in doğusunda Karayip'lerden farksız enstantaneler barındıran

Yumurtalık lagünleri, Seyhan ve Ceyhan nehirlerinin oluşturduğu Çukurova Deltası'nın doğusundadır. Bu bölgeler Türkiye'nin Akdeniz kıyısındaki deniz canlıları ve balıkçılık için en önemli sulak alanlarından biridir.

UMUT KAÇAR

Ağaçlardan, kamışlardan ya da demirden yapılan medler dalyanların dış cephesini oluşturuyor. Balıkların üreme aşamasında zarar görmemelerini de içeren pek çok yararı olan bu işlem bazı yerde her yıl yenileniyor.

Çamlık Dalyanı'nda ağaçlar daracık kumsalın üzerinden denize uzanır. Daha ileride ise tuzlu bataklıklar vardır... Bir defasında bizim Gusto, bir tilkinin peşine takılmıştı gezinirken buralarda. Demir kapıdan içeri girmez, onu pas geçip sola kıvrılarak kısa bir süre daha devam ederseniz Dalyan İşletmeleri'ne gelirsiniz. Burası balığın denizden dalyana doluştuğu noktalardan biridir. Birkaç eski küle ve denize çakılmış kazıklar fotoğraflara layık görüntüler oluşturur. Kimi zaman da denizin bu sığ kesiminde balıkçıl kuşlar avlanmakta olur.

Dalyanlar her mevsim ayrı güzeldir, ama yazın çok sıcak olur. Baharda giderseniz, kumsallarda güneşlenir denizin keyfini çıkarırsınız. Ya da bisikletle çamlıklarda büyüğü bir gezinti yapar, şişme botunuz varsa göllerde balıkçıl kuşların yanına sokulmaya çalışırsınız sessiz sessiz. Ama mikro objektifli bir kameranız yoksa işiniz bir hayli zordur. Tam güzel pozlar yakalanacak yakınlığa geldiğiniz anda fotoğraf makinenizi doğrultmanızla kuşlara, birden havalanıverirler. O telaşa birkaç güzel fotoğraf yakalayabilmişseniz ne âlâ!

Kışın ise dalyanlar bir başka güzeldir. Zira bu bölgelerin güneş alma oranı Adana kent merkezinden fazladır. Dahası, on binlerce kuş, bu ılıman

ve sulak topraklarda kışı geçirmeye bayılır! Kasımdan itibaren her hafta sulak bölgelerin bir başka köşesini mesken tuttuklarına tanık olursunuz.

Delta coğrafyası birçok habitatı barındırır, tekdüze değildir. Sazlıklar tatlı ve tuzlu su bataklıkları, gölcükler, kumul ekosistemleri, göller, açık su yüzeyleri ve kumsallar ve hatta Akyatan'da olduğu gibi sazlık ve ormanlıklar. Bol çeşnili bu ekosistem, flora ve faunanın da dünya çapında öneme sahip bir çeşitliliğe sahip olmasına nedendir.

YELKOMA DALYANI

Deveciuşağı'nın bir 10 kilometre batısında Kaldırım kasabası vardır. Burası Yelkoma Dalyanı'na kapıdır. Yumurtalık gezintilerimden sonra Karataş'a dönerken kaç defa geçmişliğim vardı buradan, ama Yelkoma Dalyanı'nın derinliklerine, Avcıali ve Eşemen göllerine balıkçı tekneleri ve traktörler dışında bundan 1,5 yıl öncesine kadar ulaşmanın yolu yoktu. 2011'in Ekim ayında yerleştirdiler buraya "Yumurtalık Dalyanları Milli Parkı" levhasını. Bir de yol açtılar, Yapı ve Eşemen gölleriyle Ceyhan Nehri arasında denize kadar uzanan mıcır bir yol... Bu yol sizi geniş mevalıkların arasından, Eşemen Gölü'nün bir sırtını

verdiği kumullara kadar götürür. Bir beş dakika, kumların üzerinde off-road yaptırdıktan sonra denize ulaştırır sizi. Kaldırım'dan Yelkoma Dalyanı'na girdikten bir süre sonra sola, kuzeye dönerek dalyanların derinliklerine ulaşmak da mümkündür deniz yerine. Burada bir de gözetleme kulesi vardır dümdüz mera arazisinin ortasında. Yol bittiğinde balıkçı barakalarına rastlarsınız. Yelkoma Dalyanı işletmesinindir bunlar. Çamlık'taki gibi sazlarla örülmüştür denizle dalyan arası.

Dalyanın farklı bölgeleri her sezon balık yetiştirme işletmelerine kiraya verilir. Zaman geldiğinde dalyanın setleri açılır ve balıklar dalyana akın eder. Sonra kapaklar iner, balıklar denizden dev havuzlarda büyür, ürer.

AKYATAN VE TUZLA DALYANLARI

Çukurova, ülkenin en bereketli ovasıdır. Adana merkezden denize giden 40-50 kilometrelik yol boyunca ülkenin en bereketli toprakları eşlik eder size. Bahçeler geçersiniz, portakal bahçeleri. Denize yaklaşıp da, dalyan coğrafyasına geldiğinizde ise durum değişir. Buralar kumlu topraktır. Kumlu toprakta yaza doğru karpuz kavun hasat edilir. Sonbaharda ise yer fıstığı. Tarlalarda toplanmış, yığılmış, kilolarca yerfıstığı. Kavun karpuzun hası Çukurova dalyanlarının batı kısmında yetiştirilir. Akyatan ve Tuzla dalyanlarının eşiğinde. Ama bu kavun karpuzun değil dalyanların hikâyesi! Ve dalyanlar ovanın bu kesiminde bir cennetten farksızdır.

AKYATAN DALYANI

Tuzla'ya varmadan Karagöçer Köyü'nden sola girip de beş kilometre kadar yol aldığınız zaman solunuzda Akyatan Gölü serilir. Kuşlar çok sever burayı. Ama ne kuşlar! 250'yi aşkın kuş türü, çeşitli ördek türleri, flamingolar, sakarmeye yaşar burada. Saz horozu ve turacın üreme alanıdır. Kışa doğru Anadolu havzasından, İran'ın Urumiye Gölü'nden, buz tutmuş değme sulak alandan gelenler olur misafirliğe, kışı geçirmeye. Kışın kuşa keser Akyatan. Yolları bozuktur. Geleni gideni yoktur. Bileni de yoktur pek, ama Akyatan Türkiye'nin en büyük lagün gölüdür. Akyatan'da bir de yaban hayatı koruma sahası vardır. Kapı Köyü'nü geçer geçmez denize yönelen kum-toprak yolu takiben ulaşır-sın. Tarlaların arasından bir süre gidince ansızın

Orman içindeki yol kimi zaman iyice daralır, arabanın zorla geçeceği kadar zaman zaman... Yer yer ağaçlar azalır, güneşin doldurduğu açık alanlar oluşur, arı kovanları dizilidir buralarda, bal yetiştirilir.

U. KAÇAR

karşınıza sürgülü bir demir kapı çıkar. Bu kapı son yıllarda hep kilitli kalır. Kilidin anahtarı Durmuş Abi'dedir ya, hem onu bulmak iştir, hem de önce bir sınav bekler sizi. Kapıyı açması için önce neden geldiğinize ikna olması gerekir... Sürgülü demir kapının ardında bir vaha gizlidir. Geldiğiniz coğrafyanın Adana'ya ait olduğuna inanmak bir hayli zordur. Kendinizi bir ormanda bulursunuz. Aynı zamanda Akyatan, nesli ülkemizde tükenme sınırına gelmiş Akdeniz bölgesi saz kedisi popülasyonunun 71 bireyine ev sahipliği yapmaktadır. Buradaki çakal, tilki, yabandomuzu ise bölgedeki gezintilerimde bizzat karşıma çıkan memeliler-

dendir. Orman 20 kilometre boyunca, 3-4 kilometre genişliğinde devam eder. Coğrafyanın heybetine vakıf olmanın iki yolu vardır. Biri ormanın derinliklerinde tek başına kaderine terk edilmiş ahşap bir gözetleme kulesi kalıntısı. Ki ormanın ortasında karşınıza çıkan bu her adımında yıkılacakmış hissi veren kuleye tırmanmak başlı başına bir heyecandır. Daha medeni bir yolu ise ormanın ortasında yer alan yangın gözetleme kulesidir. Burada yaz-kış itfaiye erleri nöbet tutar. Bu kulübenin

tepesine çıktığınızda coğrafya, bir tarafınızda Akyatan Gölü, öteki tarafınızda Akdeniz olmak kaydıyla tüm haşmetiyle uzanır. Siz ise alabildiğine uzanan yemyeşil bir ormanın ortasında olduğunuzu fark edersiniz.

Akyatan'da ormandan denize uzanan iki-üç yol

Yumurtalık'ın Deveciüşağı Köyü'ndeki Çamlık Dalyanı, bir sezonda 30-40 ton balık kapasitesiyle bölgenin balık üreme odaklarından biri.

vardır. Deniz yaklaştıkça kum gevşekleşir, denize kadar arabamla gitme sevdasından çok, araba saplamışlığım vardır burada. Orman bitince 200 metre genişliğinde kumsalın birdenbire karşınıza çıkması başlı başına heyecan vericidir. Kumsaldan denize arkanızı verip de ormana baktığınız an, bu kumsalı muhtemelen sadece yengeç ve su kuşlarıyla ya da yumurtlamak için kumları debeleyen denizkaplumbağalarıyla paylaştığınızı fark ettiğiniz an olur. Burası Doğu Akdeniz'in en nadide köşesidir yaşamla arandaki tüm çıplaklığı ortaya çıkarmak için...

Ocak-şubat aylarında kozalak mevsimidir ormanda. Ormancılar kozalak toplar, değerlidir kozalaklar. Kimi zaman da elektrikli testere sesleri yayılır ormandan, düzenli ağaç kesimleri yapılır, kesilen kütükler yol kenarına dizilir. Orman içindeki yol kimi zaman iyice daralır, arabanın zorla geçeceği kadar zaman zaman... Yer yer ağaçlar azalır, güneşin doldurduğu açık alanlar oluşur, arı kovanları dizilidir buralarda, bal yetiştirilir. Ormanda bisiklet sürmek de paha biçilmez bir keyiftir!

Karataş ilçesindeki Tuzla Dalyanı Çukurova bölgesinde kuşların konaklamak ve üremek için kullandıkları büyük sulak alanlardan biri...

TUZLA DALYANI

Akyatan Dalyanı'nda deniz ve kuşlarla geçen bir pazar gününden dönüşte Karagöçer Köyü'ne varıp da anayola geri çıktığınızda iki seçeneğiniz vardır. Keşfe doymayanlar, Adana yerine, sola döner Tuzla sahiline iner... Eğer günün bitmesine vakit varsa daha bu seçenek sizi pişman etmeyecektir. Bu rota sizi az sonra Tuzla beldesinin içerisinde geçirip sahile indirecektir. Su seviyesinin bir metre üzerinde uzanan bu asfalt yol Tuz Gölü'nü keser.

Buradan geçerken kimi zaman flamingolara 100 metreden daha yakınsınız. Yolun sonunda henüz daha denize çıkmadan sağa sapsanız dalyanın sürprizlerle dolu köşelerinden biri çıkar karşınıza. Tuz Gölü'nün güney kıyısı ile deniz arasında birkaç yüz metrelik bir kıyı şeridi vardır. Bir yanınıza kum tepeleri, diğer yanınıza Tuzla Dalyanı düşer. Aracınız ilerlerken sakarmekeler, ördekler, flamingolar havalanır. Aracınızı bir kenara bırakıp, kum tepelerine tırmanırsanız, birkaç yüz metre ötenizde deniz vardır ●

YAŞAR KEMAL ROTASI

■ UTKU TANSUĞ

Bisikletliyiz. Yaşar Kemal'in hikâyelerinin peşindeyiz:

"Anavarza Kalesi'nin kayalıkları kuzeyden güneye uzanmış bir gemiye benzer. Üstünde eskimiş, dökülmüş örenleri, yıkıntılarıyla. Anavarza gemisi her zaman durgun bir denizde hiç sallanmadan ağır ağır ilerler."

Ayşehocalı Köyü'nden içeri sapıyoruz... Buradan sonra yol Dilekkaya Köyü'ne uzanıyor. Önümüzde antik kentten geriye kalanlar serilmiş, yukarıda heybetli kayalıklarının tepesinde Anavarza Kalesi yükseliyor.

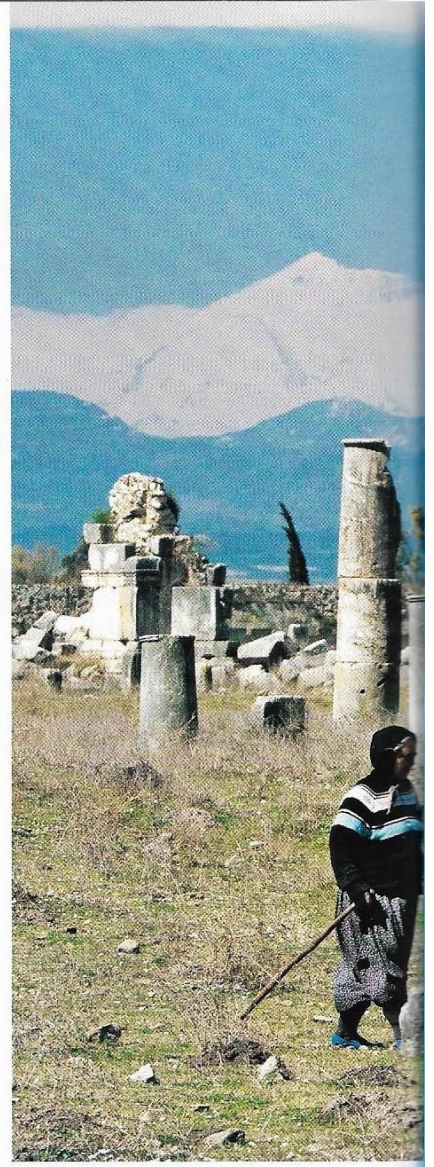
Ne diyordu usta: "Benim kendi ülkem olduğu kadar, romanlarım için yarattığım bir ülkedir Anavarza." Kayalıkları ortadan ikiye kesen geçitten doğu yüzüne çıkıyoruz. Bahar yağmuru kâh sağanak, kâh ince ince bizi ıslatıyor. Biz, büyülü topraklarda kimi zaman sürüsünü koruyan çoban köpeklerinin önünde heyecanla pedal basarak, kiminde ovaya bereket katan ırmak kenarlarında mola vererek devam ediyoruz. Bu rotada rehberimiz *İnce Memed*'in 2. cildi; bakalım ne diyor usta:

"Anavarza Ovası'nın güneyinden Ceyhan Irmağı geçer. Irmak Hemite Dağı'ndan Anavarza kayalıklarına kadar öyle büyük kıvrıntılar yapmadan düz iner.... Bazı yerlerde de ırmak ovaya çakıl taşlarını sererek, geniş yayılır. Buralarda sığ suyun aydınlık dibinden binlerce iri sazan balığı ışığa batmış, ardı ardına tirkenmiş, oradan oraya dalganarak kayar. Bir de ırmağın kıyılarında, küçük sazlıklar vardır. Sazlıklarda çok iri yeşil kurbağalar, bulut rengi, uzun boyunlu balıkçılar dolaşırlar.... Hemite Dağı'ndan Anavarza Kalesi'ne kadar suyun bu kıyısında, Yani Anavarza Kalesi geçesinde, Hemite, Orhaniye, Selimiye, Endel, Kesikkeli köyleri vardır."

Kimi toprak, kimi asfalt köy yollarında kitaptan fırlama değil, gerçeğin ta kendisi gördüklerimiz. Bir dünya yazarına ilham veren Anavarza, şimdi bizim aramızdaki adıyla "Anavarza Düşülkesi"ni dünyanın pek az köşesine nasip olmuş ustalıkta, dilin ulaşabildiği en öz kelimelerle anlatmış:

"Anavarza toprağı, binlerce yıllık ölü Anavarza şehri, sarp kayalığındaki kaleleri, delirircesine

Kozan ilçesindeki Anavarza, Kilikya bölgesinin belli başlı antik kent merkezlerinden biri. Anavarza, tarihin farklı dönemlerinde Anazarbos, Anazarba, Aynizarba veya Anazarbus gibi adlarla anıldı.

taşan Ceyhan Irmağı, Savrun, Sumbas çayları, kuşları, kartalları, çiçek azmanı çiçekleriyle, böcek azmanı böcekleri, bire bin veren tarlaları, Akçasazı, sarı sıcaklığın altında buz gibi aydınlık çaykaralarıyla, tozlu yolları, uçan balıklarıyla, verimli, doğurgan, durmadan doğuran bolluğuyla Çukurova'nın ortasına, sıcaklığına serilmiş, sevdıyla, şehvetle, rahat gerinir."

Önce Sumbas'ın devamı Deliçay'ı antik taş bir köprüyle aşıyoruz. Hemen ardından Savrun Çayı'nı geçiyoruz. Yarım saat içinde bu sefer karşımıza tüm coşkusuyla Ceyhan Irmağı çıkıyor. İnce Memed'in zalim ağası Ali Safa Bey'in de tutkusu olan Anavarza'nın doğurgan toprağını hissediyor, kendimizden geçiyoruz:

"Ali Safa her gün doğuşunda ayaklarını kara toprağa sağlamca basıp, dünya uyanırken Anavarza Ovası'nı tattan titreyerek gözler. Bu uyanış, bu birbirine karışmış böcekleri, akan sağlıklı, besili yılanları, üst üste binmiş iri, yeşil, yeşilin en

C. OĞUZTÜRK

tazesinde parıldayan kurbağaları, hızlı kaplumbağaları, sert kabukları binbir renk cümbüşünde böcekleri, arıları, kuşları, cerenleri, çiçek azmanı çiçekleri, fışkırmış ekinleri, doymuş, yeşilden patlamış çeltik tarlaları, kelebekleri, suları, bataklıkları, çaykaraları, yolları, toz direkleri döne döne yağan gümüş bulutları bu kaynayan, deliren, esen, savrulan, durmadan çiftleşip doğuran dünyayı bir kıyamet günü dehşetine döndüren dünyayı, dünyanın yeniden doğuşunu gözler, başı döner kendinden geçer. Ve Anavarza Ovası'nı iki kolunun arasına alıp kucaklamak ister.”

Kesikkeli Köyü'ne varmadan, köprüden Ceyhan Irmağı'nın güney yakasına iniyoruz. Uzaktan Hemite Kalesi gözüküyor. Yazarın doğduğu köy Gökçedam, onun tabiriyle “Çukurova'nın karnına doğru yürümüş kayalık bir dağın koyağında.” Ustayı dinleyelim: “Hemite Dağı, Çukurova'nın ortasına doğru hançer gibi uzanmıştır. Önünden Ceyhan Irmağı akar. Aşağıda, Akdeniz'e kadar

uzanan Çukurova düzlüğü. Hemite, Çukurova düzlüğünden birden bire çıktığı için ulu bir dağ gibi gözükür.”

Köyün bittiği yerde bisikletleri bir kenara bırakıyor nergislerin arasından kaleye tırmanıyoruz, kulağımızda onun sözcükleri:

“Baharları Anavarza'da her şey, sinek, böcek, kurt, kuş nergiz kokar. Baharları Akçasaz'ın insanları sarhoş sarhoş yalpalar, başları döner Anavarza'da bütün yaratığın, kuşların, kurtların başı döner. “

Bu nefes kesici çeşitliliğin her birinin ismi var. Yaşar Kemal romanlarında belki de ilk kez yazın diline geçen... Tepeden, Anavarza Kalesi, Kozan Kalesi, Misis Kalesi gözüküyor. Sonra Ceyhan.... Kalenin yanı başından batıya doğru uzuyor.

Önce Sambas'ın devamı
Deliçay'ı antik taş
bir köprüyle aşıyoruz.
Hemen ardından Savrun
Çayı'nı geçiyoruz. Yarım
saat içinde bu sefer
karşımıza tüm coşkusuyla
Ceyhan Irmağı çıkıyor.

ŞAŞIRTAN GÜZELLİKLER

■ İLHAMİ GÜNSEL

ADANA TANITIM VE KALKINMA A.Ş. GENEL MÜDÜRÜ

Adana'yı anlatmak, klişe sözler ve çokça bilinen özellikler ile pek mümkün değil. Ke-baba ve şalgama değinmeden, keskin duygularla yaşayan Adana insanının sözünü etmeden olmaz tabii ki... Ama bu kenti asıl çekici kılan şey, tam onu tanımaya başladığınızı düşünürken yeni sürprizlerle karşınıza çıkıp sizi tekrar ve tekrar şaşırtabilecek özellikleri ve zenginlikleridir.

Toprağının bereketi ve ikliminin sağladığı kolay yaşam şartları, Adana'yı uzak ve yakın tarihin her döneminde cazip kıldı... Farklı uygarlıklara ev sahipliği yapan kent, bugün de farklı kökenden

insanların birlikte yaşadığı çok renkli bir kompozisyondur... Bu özelliğiyle toleransı içinde barındıran Adana halkı, tarih boyunca taşıdığı özgür ruhu da ön planda tutmayı ve günlük yaşamına yansıtmayı hiç bırakmaz.

Bu sayfaya sığabilecek birkaç Adana sürprizini kelimeler yettikçe yazmaya çalışayım sizlere...

Kent merkezinden sadece 45 dakikada ulaşabileceğiniz Kapıkaya Kanyonu'nda yürüyüşteki büyümlü atmosferi yaşamak, aynı rota üzerinde araçla 15 dakika daha ilerleyince karşınıza çıkan tarihi Varda Köprüsü'nün hikâyesini dinleyip James Bond filmine mekân olan güzelliğini görüp yolcu ve yük katarlarının geçişini izlemek, üzerine bir de Yerköprü piknik alanındaki doğal güzellik içinde mangal keyfi yapmak... Tam günlük tur

A. ŞENBAVRAK